

Міністерство освіти і науки України
Сумський національний аграрний університет
Факультет економіки і менеджменту
Кафедра економіки та підприємництва імені професора
І.М. Брюховецького
Кафедра менеджменту імені професора Л.І. Михайлової

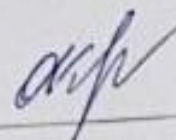
Робоча програма (силабус) освітнього компонента

ЕКОНОМІКА ТА МЕНЕДЖМЕНТ ХАРЧОВИХ ВИРОБНИЦТВ
(обов'язковий)

Реалізується в межах освітньої програми **Харчові технології**
(назва)
за спеціальністю **181 «Харчові технології»**
(шифр, назва)

на **першому** рівні вищої освіти

Суми – 2022

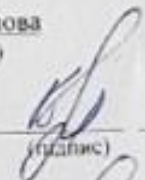
Розробник: Ковальова О.М., к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки та підприємництва імені професора І.М. Брюховецького

 Ткаченко В.В., к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту імені професора Л.І. Михайлової
(прізвище, ініціали) (вчений ступінь та звання, посада)

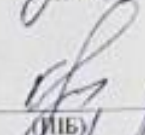
Розглянуто, схвалено та затверджено на засіданні кафедри економіки та підприємництва імені професора І.М. Брюховецького	протокол від 21.06.2022 р. №14	
	Завідувач кафедри	<u></u> (підпис) Терешенко С.І. (прізвище, ініціали)
Розглянуто, схвалено та затверджено на засіданні кафедри менеджменту імені професора Л.І. Михайлової	протокол від 14.06.2022р. №13	
	В.о. завідувача кафедри	<u></u> (підпис) Орськова А.І. (прізвище, ініціали)

Погоджено:

Гарант освітньої програми Т.М. Степанова
(підпис) (ПІБ)

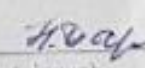
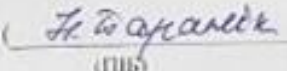
Декан факультету, де реалізується освітня програма
(підпис) (ПІБ)

Рецензія на робочу програму (додається) надана:

(ПІБ)

(ПІБ)

Методист відділу якості освіти, ліцензування та акредитації

 (підпис) (ПІБ)

Зареєстровано в електронній базі: дата: 06.07. 2022 р.

Інформація про перегляд робочої програми (силабусу):

Навчальний рік, в якому вносяться зміни	Номер додатку до робочої програми з описом змін	Зміни розглянуто і схвалено		
		Дата та номер протоколу засідання кафедри	Завідувач кафедри	Гарант освітньої програми

1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ

1.	Назва ОК	Економіка та менеджмент харчових виробництв							
2.	Факультет/кафедра	Факультет економіки і менеджменту / Кафедра економіки та підприємництва імені професора І.М. Брюховецького. Кафедра менеджменту імені професора Л.І. Михайлової.							
3.	Статус ОК	Обов'язковий							
4.	ОК може бути запропонований для (заповнюється для вибіркових ОК)	«Харчові технології»							
5.	Рівень НРК	6							
6.	Семестр та тривалість вивчення	3 семестр, 1-15 тиждень							
7.	Кількість кредитів ЄКТС	5							
8.	Загальний обсяг годин та їх розподіл	Контактна робота(заняття)						Самостійна робота	
		Лекційні		Практичні /семінарські		Лабораторні			
		Денна	Заоч.	Денна	Заоч.	Денна	Заоч.	Денна	Заоч.
		8	2	20	2	-	-	122	146
9.	Мова навчання	українська							
10.	Викладач/Координатор освітнього компонента	Ковальова Ольга Михайлівна, к.е.н., доцент кафедри економіки та підприємництва імені професора І.М. Брюховецького Ткаченко Вікторія Вікторівна, к.е.н., доцент кафедри імені професора Л.І. Михайлової.							
11.1	Контактна інформація	olgakovalyovasamy@gmail.com СНАУ, корпус факультету економіки і менеджменту, ауд. 403а viktoriyatk@gmail.com СНАУ, корпус факультету економіки і менеджменту, ауд. 303.							
11.	Загальний опис освітнього компонента	В умовах ринкової економіки будь який фахівець має володіти не лише спеціальними, а й економічними знаннями, що посилює його переваги на ринку праці. Сучасні працівники харчових виробництв повинні вміти самостійно аналізувати господарську діяльність підприємства та оцінювати ефективність виробництва та переробки продукції. Формуванню навичок аналізу господарської діяльності з використанням економічної термінології й присвячена дана дисципліна. Дисципліна також орієнтує на вироблення практичних навичок щодо аналізу та оцінювання ефективності функціонування системи менеджменту якості, шляхів усунення причин погіршення якості харчової продукції, застосування нормативної та законодавчої документації.							
12.	Мета освітнього компонента	Посилення економічної складової підготовки студентів, надання їм необхідних теоретичних знань і практичних навичок для об'єктивного оцінювання діяльності харчових підприємств і прийняття ефективних рішень у конкретних ситуаціях. На основі вивчених матеріалів студенти мають оволодіти методами розрахунку та аналізу економічної ефективності використання ресурсів; розрахунку виробничих витрат; визначення фінансово-економічних результатів та ефективності функціонування підприємства. Формування розуміння здобувачами освіти категорії «якість», «система менеджменту якості», набуття теоретичних знань та практичних вмінь в галузі сучасного менеджменту якості виробництв харчової продукції, перспективи розвитку конкурентоспроможних харчових підприємств.							

13.	Передумови вивчення ОК, зв'язок з іншими освітніми компонентами ОП	Передумови відсутні
14.	Політика академічної доброчесності	<p>При виконанні індивідуальних завдань та проходження проміжного і підсумкового контролю студенти повинні дотримуватися правил академічної доброчесності, що викладені у «Кодексі академічної доброчесності СНАУ» та «Положенні про запобігання та виявлення академічного плагіату в Сумському НАУ» (схв. Вченою радою СНАУ № 6 від 26.12.2017),</p> <p>Зокрема, за порушення правил академічної доброчесності (у тій чи іншій формі, передбаченій Кодексом) під час вивчення ОК, особи, що навчаються в університеті, можуть бути притягнуті до таких форм відповідальності як:</p> <ul style="list-style-type: none"> – повторне проходження оцінювання; – повторне проходження навчального курсу; – попередження; – винесення догани; – відрахування з університету; (ч.5 ст. 48 проекту Закону <p>Про факти порушення норм Кодексу академічної доброчесності будь-яким учасником навчального процесу (студентом чи викладачем) має бути повідомлено Раді з академічної доброчесності відповідно до процедури, зазначеної у Кодексі (розділ 4).</p> <p>З метою запобігання плагіату індивідуальні завдання сформовані та виконуються у вигляді есе, індивідуальних розрахункових завдань чи інших формах, що унеможливають компіляцію та плагіат.</p>
15.	Посилання на курс у системі Moodle	https://cdn.snau.edu.ua/moodle/course/view.php?id=2321

2. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ ТА ЇХ ЗВ'ЯЗОК З ПРОГРАМНИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ НАВЧАННЯ

Результати навчання за ОК: Після вивчення освітнього компонента студент очікувано буде здатен	Програмні результати навчання, на досягнення яких спрямований ОК (зазначити номер згідно з нумерацією, наведеною в ОП)					Як оцінюється РНД
	ПРН ₁₄	ПРН ₁₅	ПРН ₁₉	ПРН ₂₃	ПРН ₂₄	
ДРН 1. Розуміти основні поняття та категорії ринкової економіки, а також проблеми, які вона досліджує.	x					Тести множинного вибору; Виконання есе.
ДРН 2. Визначати рівень залучення та економічну ефективність використання задіяних у виробничий процес ресурсів, ідентифікувати шляхи покращення їх використання.	x				x	Тести множинного вибору; розрахункове завдання
ДРН 3. Здійснювати калькуляцію собівартості продукції та визначати показники економічної ефективності виробництва продукції.	x				x	Тести множинного вибору; розрахункове завдання. Індивідуальне розрахункове завдання.
ДРН 4. Знати закономірності, функції, принципи та методи менеджменту; виявляти головні риси організації як об'єкту управління, визначати елементи і компоненти організації; обґрунтовувати застосування методів менеджменту в процесі стимулювання поведінки працівників організації.		x	x			Поточне опитування, тести множинного вибору
ДРН 5. Давати характеристику плануванню, організації, контролю та регулюванню як функціям менеджменту. Розробляти управлінські рішення, обирати шляхи їх прийняття та прогнозувати наслідки їх реалізації.		x		x		Індивідуальне завдання
ДРН 6. Виявляти взаємозв'язок керівництва, лідерства, влади та впливу, визначати стилі керівництва. Давати оцінку соціально-економічної ефективності управління організаціями.		x	x			Ситуаційні завдання, кейси

Примітка:

ПРН₁₄. Підвищувати ефективність виробництва шляхом впровадження ресурсоощадних та конкурентоспроможних технологій, аналізувати стан і динаміку попиту на харчові продукти.

ПРН₁₅. Впроваджувати сучасні системи менеджменту підприємства.

ПРН19. Підвищувати ефективність роботи шляхом поєднання самостійної та командної роботи.

ПРН23. Мати навички з організації роботи окремих виробничих підрозділів підприємства та координування їх діяльності.

ПРН24. Здійснювати технологічні, технічні, економічні розрахунки в рамках розроблення та виведення харчових продуктів на споживчий ринок, вести облік витрат матеріальних ресурсів.

3. ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА (ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ)

Тема. Перелік питань, що будуть розглянуті в межах теми	Розподіл в межах загального бюджету часу								Рекомендована література	
	Аудиторна робота						Самостійна робота			
	Лк		П.з / семін. з		Лаб. з.					
	Денна	Заоч.	Денна	Заоч.	Денна	Заоч.	Денна	Заоч.		
<i>Модуль 1. Основи економіки</i>										
Тема 1. Підприємство як суб'єкт та об'єкт ринкових відносин. 1. Підприємство, його основні ознаки і принципи діяльності. 2. Види підприємств за окремими класифікаційними ознаками. 3. Виробнича програма підприємства та її економічне обґрунтування	2	2	2					20	24	основна: 1, 2, 3, 4, 5, 6. додаткова: 10, 11, 13;
Теми 2. Ресурсний потенціал харчових та переробних підприємств. 1. Основні фонди та виробнича потужність підприємства. 2. Оборотні засоби та нематеріальні активи підприємства. 3. Персонал підприємства і продуктивність праці 4. Мотивація та оплата праці на підприємстві.	2		4					20	24	основна: 1, 2, 3, 4, 5, 6. додаткова: 10, 11, 20;
Тема 3. Економічна ефективність діяльності підприємства 1. Витрати і собівартість продукції 2. Суть ціни, її види і основні принципи утворення цін. 3. Фінансово-економічні результати та ефективність діяльності підприємства			4					21	25	основна: 1, 2, 3, 4, 5, 6. додаткова: 10, 11, 20;
Всього за модуль	4	2	10					61	73	
<i>Модуль 2. Основи менеджменту</i>										
Тема 4. Поняття і сутність менеджменту. Організація як об'єкт управління 1. Менеджмент як специфічна сфера людської діяльності.	2		2							основна: 7, 8, 9 додаткова: 12, 14; 15

2. Система відносин в організації як предмет вивчення менеджменту. 3. Сутність і класифікація організацій. Організація та її середовище.									
Тема 5. Функції та методи менеджменту 1. Поняття і класифікація функцій менеджменту. 2. Зміст загальних (основних) функцій менеджменту. 3. Зміст конкретних (спеціальних) функцій. Сутність соціально - виховних функцій менеджменту.	2		4	2					основна: 7, 8, 9 додаткова: 12, 14; 15
Тема 6. Керівництво та лідерство 1. Поняття та загальна характеристика керівництва. 2. Основи керівництва: вплив, лідерство, влада. 3. Характеристика та класифікація стилів керування. 4. Теорії лідерства. Типологія лідерів. Загальна характеристика моделі сучасного менеджера.			4						основна: 7, 8, 9 додаткова: 12, 14; 15
Всього за модуль	4	2	10	2			61	73	
Всього за дисципліну	8	2	20	2			122	146	

4. МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ТА НАВЧАННЯ

ДРН	Методи викладання (робота, що буде проведена викладачем <u>під час аудиторних занять</u> , консультацій)	Методи навчання (які види навчальної діяльності має виконати <u>студент самостійно</u>)
ДРН 1. Розуміти основні поняття та категорії економіки, а також проблеми, які вона досліджує.	Лекція, практичне заняття, дискусія, пояснення	Опрацювання теоретичного матеріалу. Виконання есе.
ДРН 2. Визначати рівень залучення та економічну ефективність використання задіяних у виробничий процес ресурсів, ідентифікувати шляхи покращення їх використання.	Лекція, практичне заняття, дискусія, пояснення	Опрацювання теоретичного матеріалу. Виконання розрахункового завдання.

ДРН 3. Здійснювати калькуляцію собівартості продукції та визначати показники економічної ефективності виробництва продукції.	Лекція, практичне заняття, дискусія, пояснення	Опрацювання теоретичного матеріалу. Виконання розрахункового завдання. Виконання індивідуального розрахункового завдання.
ДРН 4. Знати закономірності, функції, принципи та методи менеджменту; виявляти головні риси організації як об'єкту управління, визначати елементи і компоненти організації; обґрунтовувати застосування методів менеджменту в процесі стимулювання поведінки працівників організації.	Приєм усного викладу інформації, прийоми активізації мислення студентів, метод демонстрацій.	Самостійна робота з підручником, ситуаційні завдання, тестування.
ДРН 5. Давати характеристику плануванню, організації, контролю та регулюванню як функціям менеджменту. Розробляти управлінські рішення, обирати шляхи їх прийняття та прогнозувати наслідки їх реалізації.	Приєм усного викладу інформації, прийоми активізації мислення студентів, метод демонстрацій.	Індивідуальне завдання, аналіз конкретних ситуацій
ДРН 6. Виявляти взаємозв'язок керівництва, лідерства, влади та впливу, визначати стилі керівництва. Давати оцінку соціально-економічної ефективності управління організаціями.	Приєм усного викладу інформації, прийоми активізації мислення студентів, метод демонстрацій.	Індивідуальне та фронтальне опитування, практичні завдання, кейси

5. ОЦІНЮВАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ

5.1. Діагностичне оцінювання (азначається за потреби)

5.2. Сумативне оцінювання

5.2.1. Для оцінювання очікуваних результатів навчання передбачено

№	Методи сумативного оцінювання	Бали / Вага у загальній оцінці	Дата складання
1.	Тестування	25/25%	Протягом семестру
2.	Есе	10/10%	8 тиждень,
3.	Розрахункові завдання	20/20%	До 15 тижня
4.	ІРЗ (індивідуальне розрахункове завдання)	15/15%	До 15 тижня
5.	Іспит (по білетах)	30/30%	За графіком сесії

5.2.2. Критерії оцінювання

Компонент	Незадовільно	Задовільно	Добре	Відмінно
Тестування	< 15 балів	15-18 балів	19-22 балів	23-25 балів
	надано вірну відповідь на менше ніж 60% завдань	надано вірну відповідь на 60% - 74% завдань	надано вірну відповідь на 75% - 89% завдань	надано вірну відповідь на 90% та більше завдань
Есе	< 6 балів	6-7	8 балів	9-10 балів
	Вимоги щодо завдання не виконано	Більшість вимог виконано, але окремі складові відсутні або недостатньо розкриті, відсутній аналіз інших підходів до питання	Виконано усі вимоги завдання	Виконано усі вимоги завдання, продемонстровано креативність, вдумливість, запропоновано власне вирішення проблеми
Розрахункові завдання	< 12 балів	12-14 балів	15-17 балів	18-20 балів
	Вимоги щодо завдання не виконано	Більшість вимог виконано, але окремі складові відсутні або недостатньо розкриті	Виконано усі вимоги завдання	Виконано усі вимоги завдання, результати презентовано у рамках загальної дискусії
ІРЗ	< 9 балів	9-11 балів	12-13 балів	14-15 балів
	Вимоги щодо завдання не виконано	Більшість вимог виконано, але окремі складові відсутні або недостатньо розкриті	Виконано усі вимоги завдання	Виконано усі вимоги завдання, результати презентовано у рамках загальної дискусії

5.3.Формативне оцінювання:

Для оцінювання поточного прогресу у навчанні та розуміння напрямів подальшого удосконалення передбачено

№	Елементи формативного оцінювання	Дата
1	Тестування з використанням Kahoot	Після вивчення кожної теми
2	Тестування з використанням MOODLE	9 тиждень, 14 тиждень
3	Усний зворотний зв'язок від викладача щодо розв'язання розрахункових завдань під час аудиторної роботи	постійно
4	Усне опитування під час занять та зворотний зв'язок від викладача під час аудиторної роботи	постійно
5	Усний зворотний зв'язок від викладача щодо виконання есе	8 тиждень
6	Усний зворотний зв'язок від викладача та студентів за результатами виконання ІРЗ	14-15 тиждень

Самооцінювання може використовуватися як елемент сумативного оцінювання, так і формативного оцінювання.

НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ (ЛІТЕРАТУРА)

6.1 Основні джерела

6.1.1 Підручники, посібники

1. Олійник Т. Г. Економіка аграрного виробництва : курс лекцій / Т. Г. Олійник, І. О. Мельник, О. А. Горобченко. – Миколаїв : МНАУ, 2019. – 105 с.
2. Коваленко Г.В. Економіка виробництва і маркетинг молочних (м'ясних) продуктів: конспект лекцій / Г.В. Коваленко – Миколаїв : МНАУ, 2017 – 73 с.
3. Петрига О. М. Економіка аграрного підприємства: навчальний посібник / О. М. Петрига, Т. І. Яворська, Ю. О. Прус; за ред. О. М. Петриги, Т. І. Яворської. – Мелітополь: Вид-во Мелітопольська типографія «Люкс», 2016. – 498 с
4. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств. - К. : КНЕУ, 2002.-624с.
5. Економіка підприємства: Навч. посібник / Мацибора В.І., Збарський В.К., Мацибора Т.В. - К.: Каравела, 2009, -с.63-81.
6. Шваб Л.І. Економіка підприємства: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. 4-е вид. К. : Каравела, 2007. 584 с.
7. Менеджмент : навч. посіб. / Краснокутська Н.С. та ін. Харків : «Друкарня Мадрид», 2019. 231 с.
8. Методи контролю харчових продуктів : навч.посіб. / Королюк Т.А., Усатюк С.І., Костінова Т.А., Філіпченко І.М. Київ : НУХТ, 2017. 146 с.
9. Назарчук Т.В. Менеджмент організацій : навчальний посібник. Київ: «Центр учбової літератури», 2018. 560 с.

6.1.2 Методичне забезпечення

10. Електронний курс «Економіка харчових і переробних підприємств» в середовищі MOODLE.
11. Ковальова О.М. Економіка харчових і переробних підприємств: Робочий зошит для проведення практичних занять та самостійної роботи для студентів 4 курсу денної та 5 курсу заочної форм навчання спеціальності 181 «Харчові технології» освітнього ступеня – бакалавр / Суми, 2020. – 59 с.
12. Ткаченко В.В. Менеджмент харчових і переробних підприємств з основами підприємництва. Конспект лекцій для студентів 4 курсу спеціальності 181 «Харчові технології» денної та заочної форм навчання ОС «Бакалавр». Суми, 2022. 90с.

6.1.3. Інші джерела

13. Господарський кодекс України із змінами і доповненнями. URL : <https://ips.ligazakon.net/document/T030436?an=12>
14. ДСТУ ISO 9001:2009. Система управління якістю. Вимоги. Національний стандарт України. URL: http://www.gereho.dp.ua/index/info_dstu_iso_9001-2009.html
15. ДСТУ ISO 22000:2007. Система управління безпечністю харчових продуктів. Вимоги до будь-яких організацій харчового ланцюга від 2 квітня 2007 р. № 72. URL: https://www.assistem.kiev.ua/doc/DSTU_ISO_22000-2007.pdf

6.2 Додаткові джерела

16. Кондратюк О. І. Умови адаптаційного розвитку підприємств молочної промисловості. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. Випуск 20, частина 2. С.56-61. URL : http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/20_2_2018ua/13.pdf
17. Пономарьова Ю. І. Сучасні тенденції функціонування та розвитку підприємств молочної та м'ясної промисловості України в умовах нестійкого бізнес-середовища. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. Випуск 15. Частина 2. С.90-95. URL : http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/15_2_2017ua/21.pdf

18. Козаченко Л.А., Чебан Ю.Ю. Сучасний стан та передумови виникнення кризи на підприємствах молокопереробної промисловості України. *Modern Economics*. 2017. № 2. С. 25-31.

19. Федосєєва Г.С. Україна на світовому ринку молочної продукції: проблемні питання та перспективи розвитку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство»*. 2016. Вип. 6. Ч. 3. С. 110–112.

20. Економіка підприємства: Збірник задач і тестів: навчальний посібник / П. С. Харів. 3-тє вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2008. 357 с.

6.3 Програмне забезпечення

21. Програмне забезпечення типу Web 2.0: Google Cloud & Docs – для надання методичних матеріалів, комунікації зі студентами, виконання індивідуального завдання та розміщення завдань.

22. Програмне забезпечення системи дистанційного навчання Moodle 3.11 – для організації дистанційного навчання студентів (доступ до навчально-методичних матеріалів, комунікації з викладачем, здійснення різних видів оцінювання).

23. Програмне забезпечення Zoom Video Communications, Inc. v. 5.6.1 – для організації навчання через відео-зв'язок (за необхідності).

24. Програмне забезпечення Microsoft Office Excel – для створення навчальних матеріалів.

Рецензія на робочу програму (силабус)

Параметр, за яким оцінюється робоча програма (силабус) освітнього компонента гарантом або членом проєктної групи	Так	Ні	Коментар
Результати навчання за освітнім компонентом (ДРН) відповідають НРК			
Результати навчання за освітнім компонентом (ДРН) відповідають передбаченим ПРН (для обов'язкових ОК)			
Результати навчання за освітнім компонентом дають можливість виміряти та оцінити рівень їх досягнення			

Член проєктної групи ОП _____ (назва) _____ (ПІБ) _____ (підпис)

Параметр, за яким оцінюється робоча програма (силабус) освітнього компонента викладачем відповідної кафедри	Так	Ні	Коментар
Загальна інформація про освітній компонент є достатньою			
Результати навчання за освітнім компонентом (ДРН) відповідають НРК			
Результати навчання за освітнім компонентом (ДРН) дають можливість виміряти та оцінити рівень їх досягнення			
Результати навчання (ДРН) стосуються компетентностей студентів, а не змісту дисципліни (містять знання, уміння, навички, а не теми навчальної програми дисципліни)			
Зміст ОК сформовано відповідно до структурно-логічної схеми			
Навчальна активність (методи викладання та навчання) дає змогу студентам досягти очікуваних результатів навчання (ДРН)			
Освітній компонент передбачає навчання через дослідження, що є доцільним та достатнім для відповідного рівня вищої освіти			
Стратегія оцінювання в межах освітнього компонента відповідає політиці Університету/факультету			
Передбачені методи оцінювання дозволяють оцінити ступінь досягнення результатів навчання за освітнім компонентом			
Навантаження студентів є адекватним обсягу освітнього компонента			
Рекомендовані навчальні ресурси є достатніми для досягнення результатів навчання (ДРН)			
Література є актуальною			
Перелік навчальних ресурсів містить необхідні для досягнення ДРН програмні продукти			

Рецензент (викладач кафедри) економіки та підприємництва Пізняк Т.І. _____ (назва) _____ (посада, ПІБ) _____ (підпис)